

Φεβρουαρίου 1853 ἐν τινὶ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ περὶ τοῦ Σύμπαντος (l'Univers), τοῦ δημοσιογραφικοῦ ὄργανου τῶν Ὑπεραλπειῶν, ὁ Guibert ἐπίσκοπος Viviers ἐν Γαλλίᾳ· «αὕτη ἡ ἐφημερίς ἐγένετο τὸ κέντρον καὶ τὸ ὄργανον μερίδος, ἣτις ἐνεκα τῶν ὑπερβολῶν καὶ ὑβρεῶν αὐτῆς ἐπῆνεγκεν ἤδη πολλὰ κακὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ, ἂν οὕτως ἐξακολουθῇ, θὰ ἐπιφέρῃ ἔτι μείζονας κινδύνους. Τὸ πρῶτον κακὸν τῶν ἀνθρώπων τούτων ἦτο ὅτι χωρισθέντες ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐκάλουν ἑαυτοὺς Καθολικὴν μερίδα, ἀναρμόστως οὕτω χαρακτηριζόμενοι, ἐπειδὴ οὐδεμία μερίς ἐπιτρέπεται νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Οἱ τοιοῦτοι ποιοῦσι μᾶλλον σχίσμα. Ἐπίσης δ' ἐκάλουν ἑαυτοὺς καὶ κατ' ἐξοχὴν Καθολικοὺς, ὅπερ ἔδει νὰ δεῖξῃ, ὅτι εἶναι χρηστότεροι, πιστότεροι καὶ θαρραλεώτεροι τῶν ἄλλων καὶ, ἵνα ἔτι μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνωνται, ἐκάλουν ἑαυτοὺς Ὑπεραλπειοὺς. Οἱ τοιοῦτοι ἤθελον μάλιστα ν' ἀποτελέσωσι μικρὰν ἐκκλησίαν ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ταῦτα δ' ἐτόλμησαν νὰ πράξωσιν ἄνθρωποι λαϊκοὶ (οἷος ὁ L. Veuillot), οἵτινες κατετάραξαν τὰς δικαιοδοσίας καὶ ἐνέσπειραν τὸ πνεῦμα τοῦ διαμερισμοῦ καὶ τῆς ἐριδος. Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκτὸς τῆς ὑπ' αὐτῶν σχηματισθείσης σταυροφορίας κατὰ τῶν ἐπισκόπων ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν ἐθνικῶν κλασσικῶν συγγραφέων τοσοῦτον ἐμπαθεῖς κατέστησαν, ὥστε οὐδαμῶς παύονται ἀφρόνως καὶ καθ' ὑπερβολὴν χωρίζοντες τοὺς χριστιανοὺς εἰς Γαλλικανοὺς (Gallicanismus) καὶ εἰς Ὑπεραλπειοὺς (Ultramontanismus). Ἐν γένει οὐδὲν ἰσοφαρίζει πρὸς τὴν ἀδιακρισίαν, ἀναρμοσίαν καὶ τραχύτητα τῆς γλώσσης αὐτῶν. Οὐδὲν γινώσκουσι περὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, καθ' ἐκάστην σχεδὸν ὀργίζονται, εἰρωνεύονται, σαρκάζουσι, προκαλοῦσι καὶ παροξύνουσι. Ὁ σκοπὸς τοῦ νὰ ἐξευτελίξωσι τοὺς ἐναντίους αὐτῶν εἶναι πανταχοῦ φανερός.» (1)

Ἐνεκα δὲ τῶν διδασκαλιῶν καὶ τῆς ἀτασθάλου γλώσσης ἀφωρίσθη ἡ ἐφημερίς Σύμπαν (l'Univers) τῇ 17 Φεβρουαρίου 1853 ὑπὸ

(1) Guibert «Lettre circulaire au sujet du Journal l'Univers» παρὰ J. Friedrich αὐτόθι σελ. 160—σελ. 157.

τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Παρισίων Sibour καὶ ὑπ' ἄλλων ἐπισκόπων τῆς Γαλλίας. Ἄλλ' ὁ πάπας Πίος ὁ Θ'. μὴ ἀνεχόμενος τὸν ἀφορισμὸν τοῦ σπουδαιοτάτου ὄργανου αὐτοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἔπεμψε τῇ 21 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγκύκλιον πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐπισκόπους αὐτῆς, ἐν ᾗ ἐπικυροῖ καὶ ἐγκρίνει ῥητῶς τὰς διδασκαλίας τῶν Ὑπεραλπειῶν, Vuillot καὶ ἄλλων, νουθετεῖ τοὺς ἐπισκόπους οὐ μόνον νὰ στηρίζωσιν αὐτοὺς διαμαχομένους πρὸς τὰς φιλελευθέρους ἀρχὰς τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ σφοδρότερον εἰς τοῦτο νὰ παροξύνωσι. Εἶτα δὲ μέμφεται τὸν ἀρχιεπίσκοπον Sibour καὶ ἄλλους ἐπισκόπους ὅτι δὲν προσηνέχθησαν πατρικῶς καὶ φρονίμως πρὸς αὐτούς. Ὁ δὲ Vuillot πορευθεὶς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς τὴν Ῥώμην ἠύλογηθη ὑπὸ τοῦ ἀγίου πατρὸς Πίου, οὗ καὶ τὴν διαβεβαίωσιν ἔλαβεν, ὅτι εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πολιτικὴν πορείαν τοῦ Σύμπαντος. Ὁ Luis Vuillot ἀπέθανε κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1883, ἄγων τὸ 80ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀπλοῦς ὢν ἀντιγραφεὺς κατ' ἀρχὰς ἐν τινι συμβολαιογραφείῳ τῶν Παρισίων εἶχε κατορθώσει νὰ γένηται ἀρχισυντάκτης τοῦ Σύμπαντος (l'Univers) καὶ ἀρχηγὸς τῶν Ὑπεραλπειῶν τῆς Γαλλίας, ἀσκῶν, ὡς εἶδομεν, οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων αὐτῆς.⁽¹⁾

Ἔργον τῶν Ὑπεραλπειῶν εἶναι καὶ ἡ κατὰ τὸ 1851 γενομένη ἐκκλησιαστικὴ σύμβασις (concordatum) μεταξὺ πάπα Πίου τοῦ Θ' καὶ τοῦ Ἰσπανικοῦ Κράτους, δι' ἧς ἐπῆλθεν ἡ διευθέτησις τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων. Κατὰ δὲ τὸ 1859 προσετέθη τῇ συμβάσει ταύτῃ καὶ ἑτέρα νέα σύμβασις, ἐπαυξήσασα τὰ προνόμια τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰσπανίας. Μέγιστον δὲ πάντων εἶχεν ἡ ἐκκλησία αὕτη τὸ τῆς ἐποπτείας καὶ διευθύνσεως τῆς παιδείας. Ἀλλὰ τὰ προνόμια ταῦτα οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἐχαλαρώθησαν ἔνεκα τῶν ἐσωτερικῶν ἐπαναστατικῶν περισπασμῶν τῆς χώρας ταύτης.⁽²⁾

(1) Friedrich αὐτόθι σελ. 162. Allgemeine Zeitung τοῦ Μονάχου 11 Ἀπριλ. 1883. σ. 1463. Moniteur de Rome 21 Ἰουν. 1883.

(2) Hüffer «das spanische concordat vom 16 März 1851

Οὐχ ἤττον αἱ ἀρχαὶ τῶν Ὑπεράλπειων ἰσχυρον καὶ ἐν Γερμανίᾳ οὐ μόνον τῇ Καθολικῇ, ὡς ἐν Βαυαρίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν Διαμαρτυρομένων, ὡς ἐν Πρωσσίᾳ, Βυρτεμβέργῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν τῇ Βαυαρίᾳ οὖτως αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν διεμάχοντο καὶ πρὸς τὰς φιλελευθέρους ἀρχὰς πολλῶν καθολικῶν θεολόγων καὶ κληρικῶν, οἵτινες ὑπὸ ἱστορικῶν ὁδηγούμενοι μελετῶν κατεπολέμουν τὰς ἀπολύτους θεοκρατικὰς ἀρχὰς τοῦ παπισμοῦ, ὡς στηριζομένας ἐπὶ ψευδεπιγράφων βιβλίων· διὸ καὶ σφόδρα ἐμισοῦντο ὑπὸ τῶν Ὑπεράλπειων. Ὅτι δ' οὕτως εἶχε καταδεικνύει τὸ ἀκόλουθον γεγονός· ὅτε ὁ διάσημος καθολικὸς θεολόγος καὶ κληρικὸς Dollinger ὑπεστήριζεν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτοῦ, τῇ γενομένῃ κατὰ τὸ 1861 ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ᾠδείου τοῦ Μονάρχου, ὅτι ἡ κοσμικὴ ἐξουσία πάπα Πίου τοῦ Θ'. δύναται νὰ καταλυθῇ, ἐπειδὴ ὁ σύνδεσμος τῆς κοσμικῆς μετὰ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας ἔνεκα τῶν περιστάσεων δὲν ἦτο πλέον στοιχεῖον ἰσχύος, ἀλλ' ἀδυναμίας, τότε ὁ παριστάμενος πρεσβευτὴς (Nuntius) τοῦ πάπα καταλιπὼν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁμιλίας τὴν αἰθουσαν ἐπιδεικτικῶς ἀνεχώρησεν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ἐθεωρεῖτο ὁ Dollinger ὑπὸ τῶν ἐν Ρώμῃ αἵρετικός. ⁽²⁾ Οἱ δὲ Ὑπεράλπειοι τῆς Πρωσσίας ἤχμαζον ἀπὸ τοῦ 1848—1871, ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ συγκοινωνῶσιν ἀκωλύτως μετὰ τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκος, νὰ διοικῶσιν ἐλευθέρως τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, νὰ ἰδρῦσι πανταχοῦ ἱερατικὰ σχολεῖα καὶ νὰ ἐποπτεύωσιν ἐπὶ τῶν θεολογικῶν σχολῶν, γυμνασίων καὶ διδασκαλείων, ἅτινα πρὸς ἐκπαίδευσιν καθολικῶν νέων ἐγρησόμευον. ⁽¹⁾ Οἱ Ὑπεράλπειοι ἦσαν ἰσχυροὶ καὶ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Βυρτεμβέρ-

und die übereinkunft vom 25 November 1859» im Archiv für Katholisches Kirchenrecht Band 7 σελ. 364.

(2) Dollinger «Kirche und Kirchen, Papstthum und Kirchenstaat» München 1861. σελ. 663—684. πρβλ. Friedrich αὐτόθι σελ. 280—282.

(1) Kurz «Lehrbuch der kirchengeshichte» 2 Band σελ. 370. Mitau 1874. Walter «Lehrbuch des kircheurechts.» Bonn 1871. σελ. 113.

γης, κατορθώσαντες νὰ συναρθῇ μεταξὺ τοῦ βασιλέως αὐτῆς καὶ πάπα Πίου τοῦ Θ'. ἐκκλησιαστικὴ σύμβασις (concordatum) κατὰ τὴν 8 Ἀπριλίου 1857, ἥτις ὑπὸ μὲν τοῦ πάπα ἐδημοσιεύθη τῆ 22 Ἰουλίου, ὑπὸ δὲ τοῦ βασιλέως τῆ 21 Δεκεμβρίου 1857 ὡς νόμος τοῦ κράτους. ⁽¹⁾

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, τὰ ἐσπέρια κράτη τῆς Εὐρώπης ἐποιήθησαν ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ περὶ πολλοῦ τὴν φιλίαν τοῦ παπισμοῦ καὶ συνῆπτον μετ' αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὰς συμβάσεις, διότι ὁ παπισμὸς, ἔχων ἐν τῇ Δύσει καθολικοὺς ὑπηκόους, ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν παγίωσιν τοῦ καθεστῶτος πολιτεύματος αὐτῶν, τοῦ κινδυνεύοντος ν' ἀνατραπῇ ὑπὸ τῆς ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1848 ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως τῶν ἀναρχικῶν, ἥτις εἶχεν ἐκπέμψει τοὺς σπινθῆρας αὐτῆς ἀνὰ σύμπασαν τὴν Ἑσπερίαν. Ὡς ἀντάλλαγμα δὲ τῆς παρεχομένης ταύτης βοηθείας ἐλάμβανεν ὁ παπισμὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην προνόμια, ἅπερ αἱ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν κρατῶν συμβάσεις ὀρίζον. Κατὰ τὰ προνόμια ταῦτα ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐν Ἑσπερίᾳ, ἢ ὑπὸ τῶν Ὑπεραλπειῶν μετασχηματισθεῖσα εἰς παπικὴν Ἐκκλησίαν, ἐδικαιοῦτο ἀπ' εὐθείας νὰ συγκοινωνῇ μετὰ τοῦ Ῥωμαίου Ποντίφηκος, νὰ λαμβάνῃ διαταγὰς, νὰ ἰθύνῃ τὰ τῆς παιδείας, νὰ ἰδρῦῃ σχολεῖα, μὴ ὑπαγόμενα ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Κράτους, ν' ἀφορίζῃ βιβλία, θεωρούμενα βλαβερά, νὰ διαθέτῃ κατὰ τὸ δοκοῦν τὰς περιουσίας καὶ δωρεὰς τὰς ἀνηκούσας εἰς μοναστήρια καὶ καθόλου νὰ ἐνεργῇ ἐντὸς τοῦ Κράτους ὡς ἀνεξάρτητος, ἐλευθέρα καὶ ἀνεξέλεγκτος ἐξουσία.

Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι, ἐν ᾧ αἱ ἀπόλυτοι καὶ δεσποτικαὶ ἀρχαὶ πάπα Πίου τοῦ Θ'. ἐν τῇ διαμάχῃ αὐτῶν πρὸς τὰς φιλελευθέρους ἀρχὰς τοῦ νέου πολιτισμοῦ ἔτυχον προστασίας ἢ φιλίας ἕνεκα τῶν περιστάσεων ἐν πᾶσι τοῖς εἰρημένοις κράτεσιν, ἐν τῷ κράτει ὁμως τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Σαρδηνίας ἤρξαντο

(1) Περὶ τῶν διαπραγματεύσεων μεταξὺ Βυρτεμβέργης καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑδρας ὄρα Schulte «Kirchenrecht» I. 500—502.

κυρίως ἀπὸ τοῦ 1850 κατὰπολεμούμεναι. Τὸ δὲ πρᾶγμα εἶναι εὐεξήγητον. Ἡ Αὐστρία ἐπιδρώσα ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἰταλίας ἐδέσποζεν αὐτῆς, διότι εἶχεν ἐν αὐτῇ καὶ ἰσχυρὸν σύμμαχον τὸν κληρον πᾶπα Πίου. Ὅτε δ' ὁ βασιλεὺς τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Σαρδηνίας Βίκτωρ Ἐμμανουήλ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν συνέλαβον τὴν ἰδέαν τῆς ἐνώσεως πάντων τῶν Ἰταλῶν εἰς ἓν ἔθνος, τότε, ὅπως καταστρέψωσι τὴν ἐπίδρασιν τῆς Αὐστρίας ἐπὶ τῶν ἰταλικῶν πραγμάτων, ὤφειλον νὰ καταπολεμήσωσιν ἐν τῷ κράτει αὐτῶν τὰς ἀρχὰς τοῦ ἰσχυροῦ συμμάχου αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἀφῆρσαν ἀπὸ τῶν κληρικῶν οὐ μόνον τὸ μονοπώλιον τῆς παιδείας, ἀλλὰ καὶ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, περιώρισαν τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν, ἔθηκαν ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ φρουρὰν τῶν νόμων τοὺς μὴ Καθολικοὺς καὶ ἐπέτρεψαν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου. Εἰς τὸ βαρὺ καὶ ἐπίμοχθον τοῦτο ἔργον συνετέλεσε τὰ μέγιστα ὁ ὑπουργὸς τοῦ βασιλέως τούτου ὁ Camillo Cavour. Οὕτω δὲ τὸ Πεδεμόντιον ἐπισπασάμενον τὰς συμπαθείας πάντων τῶν Ἰταλῶν ἐγένετο οἰονεὶ ἄσπισ συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, πρὸς ἣν οὗτοι μετὰ σπουδῆς προσέτρεχον πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ καμᾶτου τῆς ἀπολυταρχίας καὶ τοῦ δεσποτισμοῦ τοῦ παπισμοῦ.

Πᾶπας Πίος ὁ Θ'. βουλόμενος κυρίως τὴν ὡραίαν ταύτην ἄσπισ νὰ καταστρέψῃ ἐκήρυξε τῇ συναινέσει πολλῶν ἐπισκόπων τῇ 8 Δεκεμβρίου 1854 τὸ δόγμα τῆς ἀσπίλου συλλήψεως, καθ' ἃ ἡ μακαριωτάτη Παρθένος Μαρία ἄθικτος ἐτηρήθη ἀπὸ παντός σπίλου τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, πεποιθὼς ὅτι ἡ Παρθένος δεομένη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Υἱοῦ θέλει καταβάλλει τὰς ἀρχὰς τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ὡς ἄλλοτε δεηθεῖσα κατέβαλε καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον τὰ αἰρετικὰ συστήματα. Ἐκ τῆς ἀνακηρύξεως δὲ τῆς δόγματος τούτου καταφαίνεται ἡ ταπεινώσις καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς τῶν ἐπισκόπων τῆς Δύσεως, οἵτινες παρέδωκαν πᾶπα Πίῳ τῷ Θ'. πᾶσαν τὴν ἰσχὺν καὶ δύναμιν αὐτῶν· διότι, ὡς γνωστὸν ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, πάντες οἱ ἐπίσκοποι συνερχόμενοι ἐν οἰκουμενικαῖς συνόδοις ἐδικαιοῦντο νὰ κηρύττωσι καὶ ἐκδίδωσι δόγματα, οὐχὶ δὲ εἰς ἐπίσκοπος, ὡς οὗτος ὁ πᾶπας ἔπραξεν. Οἱ

ἐπίσκοποι τῆς Δύσεως παραδεξάμενοι τὸ δόγμα τοῦτο κατέδειξαν, ὅτι ὁ πάπας εἶναι ἀπόλυτος μονάρχης, μὴ δυνάμενος νὰ πλανηθῆ ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς πίστεως, ἐπομένως ἀνεγνώρισαν αὐτῷ τὸ ἀλάθητον καὶ ἀναμάρτητον. Οὕτω λ. χ. οἱ ἐπίσκοποι τῆς Γαλλίας παραδεξάμενοι τὸ δόγμα τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου ἐκήρυττον, ὅτι «ὁ πάπας μόνος εἶναι ὁ ἀλάθητος διδάσκαλος τῆς πίστεως, ἔχει τὸ κῦρος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ μάλιστα τὸ κῦρος τοῦ Θεοῦ, ἀνοίγει οὐχὶ ἀπλῶς τὸν οὐρανὸν, ἀλλὰ συναναστρέφεται οἰκογενειακῶς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ γινώσκει τοὺς κρυπτοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ.»⁽¹⁾ Οὐδὲν ἄλλο νῦν ὑπελείπετο ἢ νὰ συνέλθωσιν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Δύσεως εἰς σύνοδον καὶ ἐκδώσωσιν ἀπόφασιν, καθ' ἣν μόνος ὁ πάπας ἔμελλε νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκδίδειν ἀλάθητα δόγματα πίστεως καὶ ἠθῶν, ἥτοι νὰ κηρυχθῆ ἀλάθητος καὶ ἀναμάρτητος. Ὅτι δὲ τοῦτο ἐπόθουν οἱ Ἰησουῖται καὶ οἱ Ὑπεράλπειοι, καταφαίνεται ἐκ τῶν ἀκολουθῶν λόγων τοῦ Ἰησουῖτου Schrader· «ὁ πάπας ὥρισε» γράφει οὗτος «τὸ δόγμα τῆς ἀσπίλου ἀντεξουσίως καὶ ἐξ ἰδίας τελείας δυνάμεως ἄνευ συνδρομῆς συνόδου. Τὸ δ' ἀντεξουσίως ὀρίζειν δόγμα τι ἐγκλείει ταῦτοχρόνως οὐχὶ μὲν ῥητῶς καὶ κατὰ τύπον, ἀλλ' ὁμῶς ἀναμφιβόλως καὶ πράγματι ἐτέραν δογματικὴν ἀπόφασιν, δηλαδή δέον νὰ λυθῆ τὸ ζήτημα, ἂν ὁ πάπας ἐν τοῖς πράγμασι τῆς πίστεως ἦναι ἀλάθητος ὡς πρόσωπον ἢ ἂν ἦναι ἀλάθητος προεδρεύων συνόδου τινός. Πίος ὁ Θ'. ὥρισε διὰ τῆς πράξεως τῆς 8 Δεκεμβρίου 1854 τὸ ἀλάθητον τοῦ πάπα οὐχὶ μὲν θεωρητικῶς, ἀλλὰ πρακτικῶς.»⁽²⁾ Ὁ πόθος αὐτῶν ἐπληρώθη, ὡς κατωτέρω ὀψόμεθα, ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Βατικανοῦ, ἐν ἣ ὁ πάπας ἐκηρύχθη ἀλάθητος, ὡς πρόσωπον, καθήμενος ἐν τῇ ἐπισκοπικῇ καθέδρᾳ αὐτοῦ καὶ ἐκδίδων δόγματα πίστεως καὶ ἠθικῆς. Οὕτω δὲ καὶ τὸ δόγμα τῆς Ἀσπίλου θεωρεῖται ὡς ἐν τῶν μέσων, δι' ὧν πάπας Πίος ὁ Θ'. ἐπειράθη νὰ καταπολεμήσῃ τὰς φιλελευθέρους

(1) I. Friedrich αὐτ. σελ. 163.

(2) Ἀυτόθι σελ. 291.

ἀρχάς τοῦ νέου πολιτισμοῦ καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ ἐξαπλώσῃ τὰς θεοκρατικὰς ἀρχάς τοῦ παπισμοῦ.

Εἰ καὶ ἀνεκηρύχθη τὸ δόγμα τοῦτο, αἱ φιλελεύθεροι ὁμῶς ἀρχαὶ τοῦ νέου πολιτισμοῦ οὐκ ἐπαύσαντο διαδιδόμεναι ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν καὶ καθόλου ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑσπερίαν. Καὶ αὐταὶ αἱ ἐπαρχίαι πάπα Πίου τοῦ Θ'. ἐμφορηθεῖσαι τοῦ πνεύματος τῶν ἀρχῶν τούτων ἀπέβαλον τὸν δεσποτικὸν ζυγὸν αὐτοῦ καὶ προσηρτήθησαν κατὰ τὸ 1860 μετὰ τοῦ βασιλείου τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Σαρδηνίας. Μόνη δ' ἡ Ῥώμη καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς ὑπελείφθησαν αὐτῷ. Διὰ ταῦτα ὀργισθεὶς ὁ πάπας οὗτος ἀντεπεξῆλθεν ἐπισήμως ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ καὶ τῷ συλλάβῳ αὐτοῦ ὡς πολέμιος τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν τοῦ νέου πολιτισμοῦ καὶ ὡς ὑπερμαχος τῶν θεοκρατικῶν ἀρχῶν τοῦ παπισμοῦ, μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς πᾶ τέως ὑπ' αὐτοῦ διατεθειμένα μέσα πρὸς καταπολέμησιν ἐκείνων καὶ ὑποστήριξιν καὶ ἐξάπλωσιν τούτων. ⁽¹⁾

Ὁ Πίος γράφει ἐν μὲν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ (epistola encyclica), ὅτι οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ πάπαι, ἔχοντες παρὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου τὴν ἐξουσίαν νὰ μεριμνῶσι καὶ φροντίζωσι περὶ τῆς σωτηρίας τῆς καθολικῆς θρη-

(1) Ἡ ἐγκύκλιος ἐπιστολῇ (epistola encyclica) καὶ ὁ σύλλαβος (sullabus) εὐρίσκονται λατινιστὶ ἐν τῷ συγγράμματι «stimmen aus Maria—Laach» erster Band 1869. Ὁ σύλλαβος παράρτημα ὦν τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς καὶ διαιρούμενος εἰς §§ X οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κατάλογος, ἐν ᾧ καταγράφονται 80 αἰρετικαὶ καὶ πεπλανημέναι θέσεις, ἃς πάπας Πίος ὁ Θ'. κατακρίνας καὶ καταναθεματίσας εἰς διαφόρους ἐποχὰς ἀνεδημοσίευσεν τῇ 8 Δεκεμβρίου 1864 καὶ ἀπέστειλε μετὰ τῆς εἰρημένης ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς πρὸς πάντας τοὺς Πατριάρχας, Μητροπολίτας, Ἀρχιεπισκόπους καὶ Ἐπισκόπους, τοὺς τῇ Ἀποστολικῇ Ἐδρᾷ τῆς Ῥώμης κοινωνοῦντας. Ὁ σύλλαβος εὐρίσκεται λατινιστὶ καὶ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Friedberg «Zum ersten vaticanischen Concil.» Tübingen 1872. σελ. 898. Μετεφράσθη δ' ἐν τῇ ἐλληνικῇ γλώσσῃ ὑπὸ τινος Γρηγορίου ἱεροδιακόνου Ἱεροσυλυμίτου, ὄρα Εὐαγγ. κήρ. Κοντογόνου ἔτος Β'. μῆνας Μάιον καὶ Ἰούνιον 1870.

σκείας, ὑπερεμῶν πάντοτε αὐτῆς καὶ διὰ σοφῶν ἐγκυκλίων καὶ διατάξεων κατεπολέμουν καὶ κατεδίκαζον πάσας τὰς αἰρετικὰς καὶ πεπλανημένας γνώμας καὶ ἀρχάς, αἵτινες ἀρδῆν ὑπέσκαπτον τὰ θεμέλια αὐτῆς, διέφθειρον τὸν τε νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν πιστῶν τέκνων αὐτῆς, ἀπεπλάνων καὶ ἀπέσπων αὐτὰ ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἦτοι ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Καθολικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι τοῖς ἴγνεσι τούτων ἐπόμενος καὶ αὐτὸς ὑπερμαχεῖ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀποκηρύσσει, προγράφει, καταδικάζει πάσας τὰς αἰρετικὰς γνώμας καὶ ἀρχάς, αἵτινες διαφθείρουσι τὰς οἰκογενείας καὶ χωρίζουσιν αὐτὰς ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ παραγγέλλει ὅπως αἱ μνημονευόμεναι ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ αὐτοῦ αἰρετικὰι γνώμαι καὶ ἀρχαὶ θεωρῶνται ἀπολύτως ὑπὸ πάντων τῶν τέκνων τῆς ἐκκλησίας ἀποκεκηρυγμέναι, προγεγραμμέναι καὶ καταδικασμέναι. Τοιαῦται δ' εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως, ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκείας καὶ λατρείας, ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου. Πάνυ καλῶς ἐκλήθη, γράφει ὁ Πίος ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Γρηγορίου τοῦ ΙΓ'. μωρὸς καὶ ἀνόητος (deliramentum) ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι «ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως καὶ λατρείας εἶναι ἴδιον δικαίωμα ἐκάστου ἀνθρώπου, ὅπερ δέον ἐν πάσῃ καλῶς κατηρτισμένῃ κοινωνίᾳ διὰ νόμου νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ ὀρισθῇ καὶ οἱ πολῖται ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ὦσιν ἐντελῶς ἐλεύθεροι ὑπὸ μηδεμιᾶς περιοριζόμενοι εἴτε ἐκκλησιαστικῆς εἴτε πολιτικῆς ἀθθεντείας καὶ νὰ δύνανται καὶ διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ τύπου καὶ δι' ἄλλου τρόπου δημοσίᾳ καὶ ἀπροκαλύπτως νὰ κηρύττωσι τὰ παντοῖα φρονήματα αὐτῶν.» Ὁ αὐτὸς πάπας Πίος ὁ Θ'. γράφει, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐλευθερία οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἐλευθερία ὀλέθρου (libertas perditionis). Περὶ δὲ τῆς σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Κράτος λέγει ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ αὐτοῦ τάδε· οἱ κήρυκες τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν τοῦ νέου πολιτισμοῦ οὐδαμῶς αἰσχύνονται ἰσχυρίζόμενοι, ὅτι «ἡ κοινωνία τοῦ οἴκου ἢ ἡ οἰκογένεια ἔχει τὴν ἀρχὴν καὶ καταγωγὴν αὐτῆς μόνον ἐκ τοῦ δικαίου τοῦ Κράτους καὶ διὰ τοῦτο μόνον ἐκ τοῦ νόμου τοῦ Κράτους ἀπορρέουσι καὶ ἐξαρτῶνται πάντα τὰ δι-

καιώματα τῶν γονέων ἐπὶ τῶν τέκνων, ἰδίως δὲ τὸ δικαίωμα τῆς μερίμνης περὶ τῆς ἐκπαίδευσεως καὶ ἀνατροφῆς αὐτῶν.» Οἱ τοιοῦτοι οὐδαμῶς ἀσχύρονται ἰσχυριζόμενοι, ὅτι «οἱ νόμοι τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὑπογρεωτικοὶ ἐν συνειδήσει μόνον, ὅταν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας δημοσιεύονται. Αἱ ἀποφάσεις καὶ τὰ διατάγματα τῶν Ῥωμαίων Ποντιφῆκων, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν θρησκείαν καὶ ἐκκλησίαν, δέονται τῆς καθαγιατέως καὶ παραδοχῆς ἢ τοῦλάχιστον τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Ἡ Ἐκκλησία οὐδὲν ἔχει δικαίωμα νὰ κολάζῃ διὰ σωματικῶν ποινῶν (pœnis temporalibus) τοὺς παραβάτας τῶν νόμων αὐτῆς.»

Ἐν δὲ τῷ περιβοήτῳ συλλάβῳ γράφει ὁ αὐτὸς πάπας περὶ τῆς καθολικῆς θρησκείας τάδε· ἡ θρησκεία αὕτη πρέπει νὰ ἦναι ἡ μόνη τῶν Κρατῶν θρησκεία, πᾶσαι δ' αἱ λοιπαὶ θρησκείαι ν' ἀποκλείωνται, ἡ λατρεία αὐτῶν νὰ ἐμποδιζῆται, τὸ ἐλευθέρως ἐκφράζειν τὰ φρονήματα καὶ διανοήματα νὰ μὴ συγχωρῆται. Διὰ τοῦτο ἀναθεματίζονται ὑπὸ τοῦ πάπα τούτου οἱ ἰσχυριζόμενοι· «ὅτι ἡ καθολικὴ θρησκεία δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἡ μόνη τοῦ Κράτους θρησκεία, ἀποκλειομένων παστῶν τῶν ἄλλων θρησκειῶν· ὅτι ἀξία ἐπαίνου εἶναι ἡ διάταξις, καθ' ἣν εἰς τινὰς χριστιανικὰς καθολικὰς χώρας διὰ νόμου καθιερώθη, ἵνα εἰς τοὺς ἐκεῖσε ἀποδημοῦντας ἐπιτρέπηται νὰ ἐξασκῶσι δημοσίως τὴν λατρείαν αὐτῶν· ὅτι ψευδὲς εἶναι, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία ἐκάστης λατρείας καὶ τὸ εἰς πάντας χορηγηθὲν πλῆρες δικαίωμα νὰ ἐκφράζωνται δημοσίως καὶ ἀπροκαλύπτως πᾶσαν ἀρεστὴν γνώμην συντελοῦσι νὰ διαφθείρωσιν εὐκολώτερον τὰ ἦθη καὶ τὰς ψυχὰς καὶ νὰ διαδίδωσι τὸν λοιμὸν τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας· ὅτι ὁ Ῥωμαῖος Ποντιφῆξ δύναται καὶ ὀφείλει νὰ συνδιαλλάττηται καὶ νὰ συμμορφῶται μετὰ τῆς προόδου, τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ νέου πολιτισμοῦ.»⁽¹⁾ Ἡ δ' Ἐκκλησία, γράφει ὁ Πῖος, πρέπει νὰ ἦναι ἀνεξάρτητος καὶ ἐλευθέρᾳ ἐξουσίᾳ δυναμένη καὶ νόμους νὰ κηρύττῃ καὶ ἐκδίδῃ ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Κράτους καὶ σωματικὰς ποινὰς νὰ

(1) Ὅρα τὰς θέσεις τοῦ συλλάβου 77—80.

νά ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς παραβάτας αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἀναθεματίζονται οἱ ἰσχυριζόμενοι «ὅτι τὸ Κράτος δικαιούται νὰ ὀρίξῃ τὰ δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων αὕτη δύναται νὰ ἐξασκῇ αὐτά· ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία δὲν δικαιούται νὰ ἐξασκῇ τὴν αὐθεντεῖαν αὐτῆς ἄνευ τῆς ἀδείας καὶ τῆς συγκαταθέσεως τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς· ὅτι ἡ Ἐκκλησία οὐδεμίαν ἔχει ἐξουσίαν νὰ μεταχειρισθῇ βίαν, οὐδ' ἔχει ἄμεσον ἢ ἔμμεσον κοσμικὴν ἐξουσίαν καὶ ὅτι οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐκκλησίας δὲν δύνανται ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Κράτους νὰ δημοσιεύωσι καὶ αὐτὰς τὰς ἀποστολικὰς ἐπιστολάς τοῦ πάπα.»⁽¹⁾

ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ δὲ πάπα ἀναθεματίζονται καὶ οἱ ἐξενεγκόντες τὰς ἀκολούθους γνώμας περὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἤτοι ὅτι τὸ Κράτος, ὡς ὄν ἡ ἀρχὴ καὶ πηγὴ πάντων τῶν δικαιωμάτων, κέκτηται ἀπεριόριστα δικαιώματα· ὅτι ἐν τῇ συγκρούσει τῶν νόμων ἑκατέρας τῶν ἐξουσιῶν ὑπερισχύει τὸ πολιτικὸν δίκαιον· ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δύναται νὰ καταργήσῃ τὰς μεταξὺ τῶν παπῶν καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν συναπτομένας ἐκκλησιαστικὰς συμβάσεις (concordata)· ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δύναται νὰ ἐξελέγγῃ τὰς κατηγήσεις καὶ διδασκαλίας, ἅς οἱ ποιμένες τῆς ἐκκλησίας διδάσκουσι τοὺς ἑαυτῶν πιστούς· ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ὀφείλει νὰ διέπῃ τὰ δημόσια σχολεῖα καὶ οὐδεμίαν ἑτέρα ἐξουσία δικαιούται ν' ἀναμιγνύηται εἰς αὐτά· ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῶν ἱερατικῶν σχολείων δεόν νὰ ὑποβάλληται εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν πρὸς ἐπιθεώρησιν καὶ ἔγκρισιν· ὅτι πᾶσα ἐποπτεία, διεύθυνσις καὶ ἀνάμιξις τῆς ἐκκλησίας εἰς τὰ κατώτερα καὶ ἀνώτερα σχολεῖα πρέπει νὰ παύσῃται, διότι μόνον τὸ Κράτος δικαιούται ταῦτα νὰ πράξῃ· ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δύναται ν' ἀπαγορεύῃ τὴν ἐλευθέραν συγκωνίαν τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν πιστῶν μετὰ τοῦ Ῥωμαίου πάπα· ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δύναται νὰ προτείνῃ ἐπισκόπους καὶ παρ' αὐτῶν ν' ἀπαιτῇ ἵνα διευθύνωσι τὰς δικαιοδοσίας αὐτῶν, πρὶν ἢ

(1) Αὐτῶν τὰς θέσεις 19—38.

λάβωσι τὴν ὑπὸ τῆς Ἀγίας Ἐδρας κανονικὴν ἐγκατάστασιν· ὅτι τὸ Κράτος δύναται νὰ θέτῃ εἰς ἀργίαν τοὺς ἐπισκόπους καὶ οὐδαμῶς ὑπογρεθῆται νὰ πείθῃται εἰς τὸν Ῥωμαῖον Ποντίφηκα ὡς πρὸς τὴν ἰδρυσὶν τῶν ἐπισκοπῶν καὶ ἐγκατάστασιν τῶν ἐπισκόπων· ὅτι ἡ κυβερνητικὴ Κράτους τινὸς δύναται νὰ μεταβάλῃ τὸν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας προσδιωρισμένον χρόνον τῆς ἡλικίας τῶν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ ν' ἀπαγορεύῃ τινὰ νὰ γένηται μοναχὸς ἄνευ τῆς ἀδείας αὐτῆς· ὅτι τὸ Κράτος δύναται νὰ προστατεύῃ τοὺς ἐκ τῶν μοναστηρίων ἀποσκιρτήσαντας καὶ παραβάντας τὰς ὑποσχέσεις αὐτῶν, ἔτι δὲ δύναται νὰ καταργήσῃ τὰ μοναχικὰ τάγματα καὶ νὰ δημεύσῃ τὴν περιουσίαν αὐτῶν· ὅτι οἱ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες οὐ μόνον δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ λύσει ζητημάτων τῆς δικαιοδοσίας ἢ γνώμῃ αὐτῶν ὑπερισχύει τῆς γνώμης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ Κράτους καὶ τὸ Κράτος ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. (1)

Οὕτω λοιπὸν πάπας Πίος ὁ Θ'. ὑπεστήριξε καὶ ἐξήπλωσε καὶ διὰ τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς καὶ τοῦ συλλάβου τὰς θεοκρατικὰς ἀρχὰς τοῦ μεσαίωonos περὶ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους, καθ' ἃς ἡ παπικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἐλευθέρη καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῶν Κρατῶν, δυναμένη ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως αὐτῶν ν' ἀνατρέφῃ τὰ τέκνα τῶν οἰκογενειῶν, νὰ διευθύνῃ τὴν τε ἐκκλησιαστικὴν καὶ δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, νὰ ἰδρῦῃ μοναχικὰ τάγματα, νὰ διαθέτῃ τὰς περιουσίας τῶν μοναστηρίων κατὰ τὸ δοκοῦν, νὰ δημοσιεύῃ ἐλευθέρως τοὺς νόμους αὐτῆς καὶ τέλος νὰ τιμωρῇ τοὺς παραβάτας αὐτῶν καὶ σωματικῶς, ὡς κοσμικὴν ἔχουσα ἐξουσίαν. (2) Οἱ Ἰησουῖται ἐκήρυττον ἐπὶ τοῦ πάπα τούτου μεγαλοφωνότερον τὴν τελευταίαν δι-

(1) Αὐτόθι τὰς θέσεις 39—55.

(2) Ὅρα τὴν 24 ἑσίν τοῦ συλλάβου, ἐν ἣ ὑπὸ τοῦ Πίου ἀναθεματίζονται οἱ ἰσχυριζόμενοι, ὅτι «Ecclesia vis inferendae potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam.»

δασκαλίαν αὐτοῦ. Οὕτως λ. γ. ὁ Ἰησουΐτης Schrader ἔγραψεν, ὅτι «οὐ μόνον τὰ πνεύματα εἶναι ὑποτεταγμένα τῇ ἐξουσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας.»⁽¹⁾ Σαφέστερον δ' ἕτερος Ἰησουΐτης Gerhard Scheemann ἔλεγεν, «ἐὰν ἡ Ἐκκλησία ἔχη ἐξωτερικὴν τινα δικαιοδοσίαν, δικαιούται νὰ ἐπιβάλλῃ καὶ σωματικὰς ποινὰς καὶ τοὺς ἐνόχους νὰ στερῇ οὐ μόνον τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν..... Ἡ πρὸς τὰ ἐπίγεια ἀγάπη, ἡ παραβλάπτουσα τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡρισθείσαν τάξιν, δύναται φανερώς οὐχὶ διὰ μόνων πνευματικῶν τιμωριῶν, διὰ στερήσεως πνευματικῶν ἀγαθῶν, κραταιῶς νὰ κατασταλῇ καὶ ἀποκρουσθῇ. Ταῦτα δὲν ἰσχύουσι πολὺ. Ὅπως λοιπὸν ἡ τάξις διατηρῆται, τιμωρουμένου τοῦ θέλοντος νὰ παραβλάπτῃ αὐτὴν καὶ τοῦ ἐν τῷ ἀμαρτήματι ἐπιβοσκομένου, ἀνάγκη πᾶσα νὰ γίνηται χρῆσις καὶ σωματικῶν ἢ αἰσθητικῶν τιμωριῶν.»⁽²⁾ Ὡς τοιαῦται τιμωρίαι συντελοῦσαι εἰς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν προτείνονται ὑπὸ τοῦ Ἰησουΐτου τούτου εἰς χρηματικὰ ποινὰ, τὰ δεσμοτήρια, αἱ πληγαὶ καὶ αἱ ἐξορίαι.⁽³⁾

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, πάπας Πίος ὁ Θ'. καὶ οἱ Ἰησουΐται ἐζήτησαν νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεσαίωonos, καθ' ἣν οἱ μὲν τῶν αἰρετικῶν κατατρουχόμενοι ὑπὸ τοῦ παπισμοῦ ἠναγκάζοντο νὰ καταλιμπάνωσι τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν ἢ νὰ πωλῶσιν αὐτὰ ἀντὶ ἐλαχίστου τιμήματος καὶ νὰ περιπλανῶνται μακρὰν τῆς φιλτάτης πατρίδος αὐτῶν, μὴ δυνάμενοι νὰ κλίνωσι πρὸς τὴν κεφαλὴν, οἱ δὲ μένοντες ἐν αὐτῇ καὶ θερμῶς τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ λατρείας ὑπερασπιζόμενοι ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα, κακουχίας, ταλαιπωρίας, διωγμοὺς καὶ θανάτους. Οὐαὶ εἰς τὸ Κράτος ἐκεῖνο, ὅπερ ἐπὶ πάπα Πίου τοῦ Θ'. ἤθελε τολμήσει νὰ ἐκδώσῃ νόμους ἀντιστρατευομένους πρὸς τοὺς νόμους

(1) Ὅρα τὸ σύγγραμμα «der Papst und das Concil» σελ. 11. ὅπερ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Janus ἐξέδωκαν μικρὸν πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Βατικανῆς συνόδου οἱ καθηγηταὶ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου J. Dollinger καὶ J. Huber.

(2) Αὐτόθι. (3) Αὐτόθι.

τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, διότι αὐτὸ μὲν κατεδικάζετο καὶ κατεκρίνετο, οἱ δὲ νόμοι αὐτοῦ ἐκηρύσσοντο ἀνόσιοι καὶ ἀποτρόπαιοι! Ὅτε δ' ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τῆς Αὐστρίας ἀπεφασίσθη ἡ κατάργησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς συμβάσεως τῆς 18 Αὐγούστου 1855 καὶ ἐψηφίσθησαν ἐν αὐτῷ καὶ ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆ 25 Μαΐου 1868 οἱ νόμοι περὶ γάμου, σχολείων καὶ θρησκευμάτων, καθ' οὓς δὲ μὲν πολιτικὸς γάμος ἀποκαθίστατο, τὰ δὲ σχολεῖα ἀπηλλοκασσόντο τοῦ ζυγοῦ τῆς ἐκκλησίας, πάντα δὲ τὰ θρησκευόμενα ἐσύγγανον τῆς ἰσότητος, τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, τῆς ἐλευθερίας τῆς πίστεως, τῆς ἐλευθερίας τῆς λατρείας, τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, τότε πάπας Πίος ὁ Θ'. ἐν τινι προσφωνήσει (allocutio) γενομένῃ τῆ 22 Ἰουνίου 1868 ἐκήρυξε τοὺς νόμους τούτους πάντῃ ἀνόσιους καὶ ἀποτρόπαιους (nefandae sane abominabiles leges). (1) (ἔπεται συνέχεια)

ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΤΩΝ ΚΟΡΑΣΙΩΝ

ΥΠΟ ΙΑΤΡΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ. (2)

Υπάρχουσι πολλοὶ λόγοι δι' οὓς οἱ ἰατροὶ πρέπει νὰ ἔχωσι γνώμας ὁπωσοῦν διαφερούσας περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῆς νεολαίας, καὶ οὐχὶ ὅλως ὁμοίας ταῖς τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος πλείστων ἐκπαιδευτῶν. Ἡ τέχνη τοῦ ἰατροῦ βασιίζεται ὅλη ἐπὶ τῆς μελέτης τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος, τῆς γενέσεως, ἀναπτύξεως, προόδου, παρακμῆς καὶ θανάτου αὐτοῦ· ἅπαντα δὲ ἡ κατασκευὴ καὶ ἅπασαι αἱ

(1) Οἱ νόμοι οὗτοι εὐρίσκονται ἐν τῷ «Archiv für katholisches kirchenrecht» ὑπὸ Vering. Band 20 σελ. 157—168 πρὸς Joh. Delitzsch «das Lehrsystem der römischen kirche» erster Theil Gotha 1875 σελ. 284.

(2) Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ φιλοσοφικῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Ἐδιμβούργου, μηνὶ Νοεμβρ. 1882 ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Θ. Σ. Κλούστωνα.